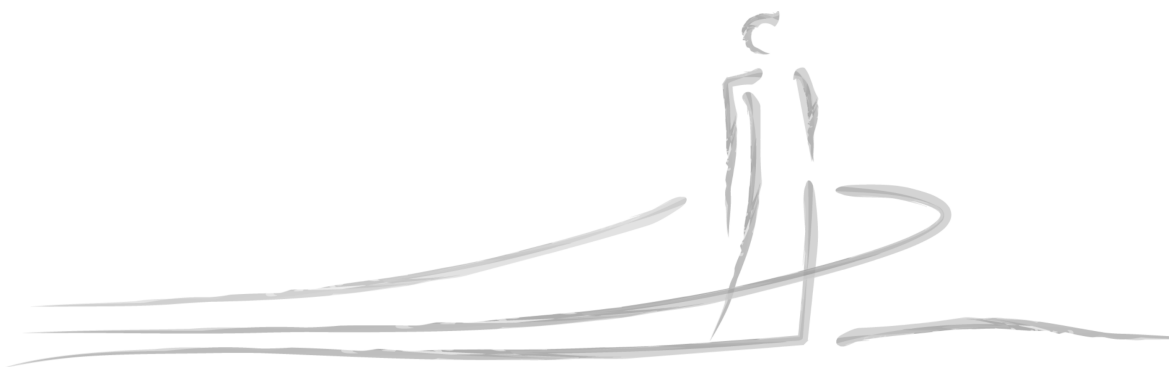

Paweł Kaźmierczak

**Dietrich von Hildebrand
wobec
narodowego socjalizmu**

dyskurs politologiczny
monografie

Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”
Wydawnictwo WAM
Kraków 2011

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
1. Niemcy i Austria w okresie międzywojennym (1918-1938)	19
1.1. Niemcy	19
1.1.1. Porażka Niemiec w I wojnie światowej i traktat wersalski (1918-1919)	19
1.1.2. Narodziny i rozwój narodowego socjalizmu w Niemczech (1919-1929)	21
1.1.3. Przejmowanie władzy w Niemczech przez Hitlera (1930-1934)	24
1.1.4. Budowa narodowosocjalistycznego imperium Hitlera (1934-1938)	27
1.2. Austria	30
1.2.1. Okres poprzedzający rządy Dollfussa i Schuschnigga (1918-1932)	31
1.2.2. Okres rządów Dollfussa (1932-1934)	34
1.2.3. Okres rządów Schuschnigga (1934-1938)	39
2. Elementy biografii Dietricha von Hildebranda	45
2.1. Dzieciństwo i młodość Dietricha von Hildebranda	45
2.2. Konflikty z nazistami w Niemczech (1921-1933)	46
2.3. Austria i „Der christliche Ständestaat” (1933-1938)	50
2.4. Tułaczka rodziny Hildebrandów po <i>Anschlussie</i> (1938-1940)	55

2.5. Życie Dietricha Hildebranda na emigracji w Stanach Zjednoczonych	56
2.6. Uczniowie Dietricha von Hildebranda	57
3. Filozoficzne podstawy antynazistowskiego stanowiska Hildebranda	59
3.1. Tradycja fenomenologii realistycznej	59
3.2. Epistemologiczne stanowisko Dietricha von Hildebranda	61
3.3. Obiektywizm i krytyka relatywizmu	62
3.4. Obiektywna hierarchia bytów i wartości	65
3.4.1. Obiektywny charakter wartości	65
3.4.2. Hierarchia bytów	66
3.4.3. Krytyka buntu przeciw duchowi	69
3.4.4. Odpowiedź na wartość	71
3.4.5. Odpowiedź na wartość a kult idoli	72
3.5. Personalizm	73
3.5.1. Substancjalność, obiektywność, organiczność i duchowość osoby	73
3.5.2. Wartościowanie osoby ludzkiej	77
3.6. Osoba i wspólnota	78
3.6.1. Osobowe podstawy wspólnoty	79
3.6.2. Istota wspólnoty	82
3.6.3. Wzajemne relacje pomiędzy wspólnotami	90
3.6.4. Wartość i hierarchia wartości wspólnot	92
3.6.5. Duchowość osoby fundamentem wspólnoty	94
3.6.6. Różnica pomiędzy masą a wspólnotą	99
3.7. Polemika z Heideggerem	101
3.8. Krytyka racjonalizmu i neoromantyzmu	102
3.9. Rola filozofii i filozofa w życiu społecznym	103
4. Religijne aspekty antynazistowskiego stanowiska Hildebranda	105
4.1. Krytyka instrumentalnego stosunku nazistów do religii	108
4.1.1. Postrzeganie religii jako mitologii	108
4.1.2. Instrumentalne traktowanie Kościoła katolickiego przez Hitlera	109
4.1.3. Krytyka koncepcji „pozytywnego chrześcijaństwa” Hitlera	111

4.1.4. Niemożność pogodzenia chrześcijaństwa z narodowym socjalizmem	112
4.2. Teologiczna krytyka narodowego socjalizmu	115
4.3. Katolicyzm a polityka	116
4.3.1. Panorama austriackiego katolicyzmu społecznego	116
4.3.2. Hildebrand wobec katolicyzmu politycznego	120
4.3.3. Krytyka Hildebranda pod adresem katolików ulegających wpływom nazizmu	123
4.4. Krytyka religijnego antysemityzmu	125
5. Potępienie Trzeciej Rzeszy	133
5.1. Antypersonalizm	134
5.1.1. Krytyka liberalnej koncepcji osoby ludzkiej	134
5.1.2. Liberalna degradacja osoby drogą do bolszewizmu i narodowego socjalizmu	136
5.2. Rasizm i antysemityzm rasowy	138
5.2.1. Rasizm	138
5.2.2. Rasistowski antysemityzm	139
5.3. Antyracjonalizm i hiperwoluntaryzm	141
5.4. Totalitaryzm państwowy	143
5.5. Koncepcja władzy i przywództwa	145
5.5.1. Władza sprawowana w imieniu Boga	145
5.5.2. Przywództwo	146
5.5.3. Naród a władza	149
5.6. Krytyka poszczególnych poczynań Hitlera	151
5.6.1. Potępienie „nocy długich noży”	151
5.6.2. Krytyka remilitaryzacji Nadrenii	154
5.7. Narodowy socjalizm jako przeciwieństwo „prawdziwej niemieckości”	156
5.8. Granice suwerenności państwa	168
5.9. Bezkompromisowość antynazistowskiego stanowiska Hildebranda	170
5.10. Rola „Der christliche Ständestaat” w obrębie niemieckiej emigracji	172
5.11. Walka aparatu Trzeciej Rzeszy przeciwko „Der christliche Ständestaat”	178

6. Apoteoza katolickiej Austrii	183
6.1. Polemiczny charakter „Der christliche Ständestaat”	183
6.1.1. Program i założenia czasopisma „Der christliche Ständestaat”	185
6.1.2. Konflikt z Josephem Eberle i „Schönere Zukunft”	189
6.1.3. Inne wewnątrz austriackie polemiki „Der christliche Ständestaat”	193
6.1.4. Wpływ stosunków niemiecko-austriackich na „Der christliche Ständestaat”	197
6.2. Historia Austrii w interpretacji Hildebranda	201
6.2.1. Apologia kanclerza Ignaza Seipela	203
6.2.2. Kanclerz Engelbert Dollfuss	205
6.2.3. Kanclerz Kurt Schuschnigg	212
6.3. Misja Austrii według Hildebranda	213
6.3.1. Obrona przed bolszewizmem i narodowym socjalizmem	214
6.3.2. Przewyciężenie nacjonalizmu	218
6.3.3. Strzeżenie duchowej jedności Zachodu	225
6.3.4. Austria jako państwo chrześcijańskie	229
6.4. Sceptyczny stosunek Hildebranda do demokracji	231
6.4.1. Antydemokratyczny klimat lat trzydziestych	232
6.4.2. Rozróżnienie pomiędzy demokracją polityczną a ideologią demokratyczną	233
6.4.3. Poparcie Hildebranda dla antydemokratycznych reform Dollfussa	234
6.4.4. Ocena austriackiej wojny domowej (12-15 lutego 1934 roku)	236
6.5. Austria jako państwo korporacyjne	238
6.5.1. Korporacjonizm w tradycji katolickiej myśli społecznej w Austrii	240
6.5.2. Ocena konstytucji z maja 1934 roku	247
6.5.3. Ustrój państwa wzorowany na chłopskim korporacjonizmie	251
6.5.4. Dietrich von Hildebrand wobec korporacjonizmu	253
6.5.5. Ocena ustroju państwa korporacyjnego	257
6.6. Poparcie dla legitymizmu i monarchizmu	260

---

7. Inne aspekty stanowiska politycznego Hildebranda	267
7.1. Narodowy socjalizm a bolszewizm i faszyzm	267
7.2. Austromarksizm	273
7.2.1. Stosunek Hildebranda do austromarksizmu	273
7.2.2. Ocena austriackiego socjalizmu	275
7.3. Faszyzm	277
7.3.1. Teorie faszyzmu	277
7.3.2. Stosunek Hildebranda do włoskiego faszyzmu	282
7.4. Krytyka radykalizmu	284
7.5. Krytyka nurtów „postępowych” w okresie powojennym	286
Zakończenie	289
Bibliografia	293
Dietrich von Hildebrand on National Socialism. Abstract	313
Indeks osób	317